

Brüssel, 15. november 2024
(OR. en)

15564/24

SOC 831
EMPL 568
EDUC 418
ECOFIN 1287

MÄRKUS

Saatja:	Tööhõivekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Tööhõivekomitee ülevaade isiklike õppekontosid käsitleva soovitusel rakendamisest: põhisõnumid – <i>Kinnitamine</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas tööhõivekomitee poliitilise analüüsi töörühma ülevaade, mis puudutab isiklike õppekontosid käsitleva nõukogu 2022. aasta soovitusel rakendamist ning mille nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) kinnitab oma 2. ja 3. detsembri 2024. aasta istungil.

1. lisa (riigipõhised järeldused) on esitatud dokumendis 15564/24 ADD 1.

**Tööhõivekomitee poliitilise analüüsi töörühma ülevaade isiklike õppekontosid käsitleva
nõukogu 2022. aasta soovitusel rakendamise**

Põhisõnumid nõukogule

A. SISSEJUHATUS

Tööhõivekomitee ülesanne on jälgida isiklike õppekontosid käsitleva nõukogu soovitusel rakendamisel tehtud edusamme.

Nõukogu soovitusel rakendamise esimene ülevaatus toimus 29.–30. oktoobril 2024 Brüsselis ja selle viis läbi tööhõivekomitee poliitilise analüüsi töörühm. Lisaks arutelule selle üle, mil määral on liikmesriigid võtnud arvesse nõukogu soovitusel esitatud suuniseid, võimaldas 2024. aasta ülevaatus liikmesriikidel, kes isiklike õppekontosid ei rakenda, panustada mitmepoolsesse teabevahetusse. 2024. aasta ülevaatusel käigus uuriti edusamme, mida on teinud 14 liikmesriiki, kes valiti ülevaatamiseks praegu käimasoleva või konkreetselt planeeritava isiklike õppekontode süsteemi alusel.

Enne ülevaatusel täitsid kõik 27 liikmesriiki enesehindamisküsimustiku, mille eesmärk oli hinnata nõukogu soovitusel rakendamise taset ning milles keskenduti peamistele arengusuundadele ja tulevikuplaanidele isiklike õppekontode rakendamiseks ning soovitusel eesmärkide saavutamiseks, eelkõige 1) tagades toetuse kõigile tööealistele täiskasvanutele juurdepääsul õppimis- ja koolitusvõimalustele ning 2) suurendades üksikisikute stiimuleid ja motivatsiooni koolitustel osalemiseks. Peamine eesmärk oli koguda teavet, et teha kokkuvõtte lähtepunktidest ja hinnata plaanide rakendamise või väljatöötamise taset liikmesriikides seoses isiklike õppekontode soovitusel põhiosadega. Ülevaatusel eesmärk oli hinnata nõukogu soovitusel rakendamise taset liikmesriikides, keskendudes viiele põhiaspektile: **1) kehtiva/kavandatava isiklike õppekontode süsteemi omadused, 2) isiklike õppekontode spetsiifilised poliitikaelemendid, 3) tugiraamistik, 4) toetusmeetmed ja 5) rahastamine.**

Käesolevates põhisoõnumites tuginetakse selle ülevaatus tulemustele ning **riigipõhised järeldused on toodud lisas.**

B. RAKENDAMISEL TEHTUD EDUSAMMUD

Praegu on mitmes liikmesriigis suur tööjõu ja oskuste nappus, mistõttu on äärmiselt oluline suurendada täiskasvanute osalemist õppes. 2022. aastal osales ELis viimase 12 kuu jooksul õppes vaid 39,5 % täiskasvanutest, mis on 20,5 protsendipunkti vähem kui 2030. aasta peamine eesmärk, mille kohaselt peaks igal aastal õppes osalema 60 % täiskasvanutest. **Isiklike õppekontosid käsitleva soovitus eesmärk on laiendada täiskasvanute juurdepääsu koolitustele ning suurendada nende motivatsiooni ja stiimuleid koolitustel osalemiseks**, mis on oluline ka rohe- ja digipöörde kontekstis ning arvestades praeguseid demograafilisi suundumusi.

Ülevaatus näitas, et **nõukogu soovitus rakendamisel tehtud edusammud on alles varajases etapis ja liikmesriigiti erinevad**, kuna soovitus võeti vastu 2022. aastal, kuigi mõned ühised arengud on nähtavad. **Ligikaudu pooltel liikmesriikidel on isiklikud õppekontod või konkreetset plaanid isiklike õppekontode süsteemi kehtestamiseks. Lisaks uurivad kaks liikmesriiki võimalust see tulevikus kasutusele võtta.** Ülejäänud liikmesriigid püüavad praegu saavutada soovitus eesmärgi muude meetmete abil.

Enamikus liikmesriikides algas või algab soovitus eesmärki operatiivne rakendamine esmalt isiklike õppekontode süsteemi katsetamisega ning eesmärk on seda tulevikus laiendada. Muud soovitus eesmärkide saavutamiseks kehtivad õigusnormid on segmenteeritud ja suunatud eelkõige konkreetsetele elanikkonnarühmadele.

Isiklike õppekontode spetsiifiliste poliitikaelementide puhul **võib mõnes isiklike õppekontode süsteemis täheldada universaalsust (st kättesaadavus kõigile tööealistele täiskasvanutele)** ning mitu liikmesriiki planeerib seda tulevikuks, samas kui uuritud süsteemides on endiselt vähe koolitusõiguste **ülekantavust** (st võimalus hoida õigused kontrol sõltumatult töökoha või tööturu staatuse muutumisest) ja **kogumist** teatava ajavahemiku jooksul. Nii isiklike õppekontode kui ka muude koolituse pakkumise viiside puhul **pööratakse erilist tähelepanu digi- ja roheoskustele.**

Tugiraamistiku komponendid (st karjäärinõustamine, oskuste valideerimine, riiklik õppimisvõimaluste register, tasustatud õppepuhkus, koolitustoetuse integreerimine ühtsesse riiklikku digiportaali) ei ole üldiselt täielikult integreeritud. Erandiks on **ühtne riiklik digiportaal, mis on juba kättesaadav või planeeritud kõigis liikmesriikides, kus isiklike õppekontosid rakendatakse või kavatakse rakendada.**

Peaaegu kõik liikmesriigid kasutavad isiklike õppekontode süsteemi kavandamiseks, katsetamiseks või käigushoidmiseks ELi fonde või vahendeid või hakkavad neid kasutama. Süsteemi **rahastamise jätkusuutlikkus** ei ole praegu siiski täielikult tagatud. Positiivse poole pealt võib välja tuua, et laialdaselt kaasatakse **sidusrühmi**, eriti isiklike õppekontode süsteemi kavandamisse.

1. Isiklikud õppekontod

Liikmesriike, kel on isiklike õppekontode süsteem või konkreetne plaan see tulevikus luua, on kokku 14. Neist kaks on teatanud isiklike õppekontode süsteemidest, mis on juba olemas, samas kui veel kaks liikmesriiki on kas hiljuti alustanud või on alustamas olemasoleva süsteemi muutmist isiklike õppekontode süsteemiks. **Enamik planeerib süsteemi katsetamist või on hakanud seda esimest korda katsetama**, kahel juhul on see seotud konkreetset liiki oskustega (digioskused) ja ühel konkreetse sektoriga (ehitus). Kaks liikmesriiki töötavad riikliku isiklike õppekontode süsteemi kavandamisega, pidades silmas konkreetseid plaane või võimalusi. Lisaks on olemas **üks piirkondlik süsteem**, millel on isiklike õppekontode süsteemiga sarnased omadused.

Peale selle tuleb mainida **kahte liikmesriiki, kes ei ole teatanud konkreetsetest plaanidest, kuid uurivad isiklike õppekontode süsteemi kehtestamise teostatavust.**

2. Muud koolituselased õigusnormid

Seoses õigusraamistikega on kõik liikmesriigid teatanud muudest kehtivatest koolituselastest õigusnormidest. Enamikul juhtudel puudutab see teatavaid õigusi osaleda õppeprogrammides ja koolitusvõimalusi, mis on mõeldud konkreetsetele elanikkonnarühmadele. Sellega seoses on kuus liikmesriiki teatanud, et pakuvad koolitusvõimalusi riikliku või piirkondliku tasandi vautšeritena. Muude süsteemidena võib nimetada koolituskaarte, arenguteekondi või muid koolituse pakkumise liike. Mõned liikmesriigid on maininud, et neil on piirkondlikud või kohalikud koolitussüsteemid.

Koolitusvõimaluste eesmärk on arendada konkreetset **liiki oskusi** – digioskusi, roheoskusi, keeleoskust, põhioskusi – ja kohandada pakkumist vastavalt tööandjate teatatud konkreetsete oskuste nappusele või muudele andmetele.

Koolitustoetus on **suunatud** peamiselt töötutele, töötajatele (teatavatel tingimustel), kõigile tööealistele täiskasvanutele või iseendale töandjaks olevatele isikutele, samuti tööandjatele, samas kui mõnes liikmesriigis on see suunatud ka VKEdele.

Sellega seoses juhtisid mõned liikmesriigid tähelepanu sotsiaalpartnerite ja kollektiivlepingute rollile.

Lisaks koolitusele pakutakse sageli ka muid teenuseid, nagu kutsealaste teadmiste ja oskuste **valideerimine** ning **nõustamine ja juhendamine**. Enamikus liikmesriikides on tööseadustikus, kollektiivlepingutes või mujal mainitud teatavat **õigust koolitusele või õppele**, samuti on laialdaselt teatatud mõnesugustest **tasustatud õppepuhkuse** vormidest. Kahes liikmesriigis pakutakse koolitusega seotud kulude puhul teatavatel tingimustel maksusoodustusi või -tagastusi. Mõned liikmesriigid mainisid ka elukestva õppe kultuuri edendamist ja jätkuvat kutseõpet.

Allpool esitatud punktid 3–7 on seotud olemasolevate või planeeritavate isiklike õppekontode süsteemidega ja käsitlevad ülevaatega hõlmatud 14 liikmesriiki.

3. Isiklike õppekontode spetsiifilised poliitikaelemendid

Enamiku liikmesriikide puhul täheldatakse isiklike õppekontode universaalsust, st kättesaadavust kõigile tööealistele täiskasvanutele, ning koolitusõiguste andmist, mis võimaldab ulatuslikku koolitust. Mõnes liikmesriigis olid sotsiaalpartnerid ja sidusrühmad kaasatud juba süsteemi kavandamise etapis. Mis puudutab aga koolitusõiguste **ülekantavust** ja **kogumise tingimusi**, siis tuleb veel teha mõningaid edusamme, kuna mitu liikmesriiki on teatanud, et see ei ole võimalik või et seda ei kaaluta.

Seni **on isiklikud õppekontod universaalsed või saavad universaalseks seitsmes liikmesriigis.**

Ülejäänud isiklike õppekontode süsteemid on vähemalt teatava aja jooksul (nt **katseetapis**) suunatud konkreetsetele täiskasvanute rühmadele. Kõige levinumad sihtrühmad on kas hõivatud või töötud, kohaldades ka lisatingimusi nagu sektor, haridustase või töötuse kestus, ning isikud, kelle sissetulek jääb alla teatava künnise.

Mis puudutab **kõigi asjaomaste sidusrühmade kaasamist**, siis enamik liikmesriike on teatanud, et isiklike õppekontode ja õigusraamistiku kavandamisel on tehtud tihedat koostööd sotsiaalpartneritega. Teistes liikmesriikides on ette nähtud aktiivne koostöö erinevate sotsiaalpartnerite, ametiühingute ja tööandjate organisatsioonide esindajatega.

Seoses **koolitusõiguste andmisega** igale isiklikule õppekontole pakuvad liikmesriigid erinevaid lahendusi. Õiguse suurus on väga erinev, sest mõnes liikmesriigis antakse see üheks aastaks, teistes aga kolmeks või viieks aastaks. Lisaks täpsustavad mõned liikmesriigid, et koolitusest huvitatud isik võib maksta kogu kursusetasu või osa sellest.

Mis puudutab **täiendavate õiguste andmist isikutele, kes vajavad täiend- ja ümberõpet kõige enam**, siis praegu ei paku enamik liikmesriike isiklike õppekontode süsteemi raames täiendavaid individuaalseid koolitusõigusi. Haavatavatel rühmadel on aga juurdepääs koolitusvõimalustele avalike tööturuasutuse kaudu, osaledes aktiivsetes tööturupoliitika meetmetes. Mõnel juhul antakse täiendavaid õigusi ja veel mõnel juhul on ette nähtud, et inimesed, kes vajavad täiendõpet ja ametialast ümberõpet kõige enam, võivad tulevikus oma kontole saada täiendavaid individuaalseid koolitusõigusi. Praegu ei kaalu seda aspekti kolm liikmesriiki.

Mõnes liikmesriigis on juba olemas õiguste **ülekantavus** tööalasel üleminekul, st töökoha või tööalase staatuse muutumisel, samas kui teistes seda planeeritakse. Mõnes liikmesriigis on selles aspektis olukord endiselt ebaselge. Ainult kahel juhul ei ole õigused ülekantavad, mis tuleneb nende rakendamise viisist.

Mis puudutab isiklike koolitusõiguste **kogumise ja säilitamise** võimalust, siis praktikas lubab seda vaid üks liikmesriik ning ühes liikmesriigis on kogumine ja säilitamine vaid osaliselt võimalik. Kolmes liikmesriigis ei ole säilitamine võimalik, kuid õiguse kasutamiseks ette nähtud aeg on suhteliselt pikk. Kuues liikmesriigis ei ole säilitamine praegu võimalik, kuid küsimus on tulevasteks aruteludeks avatud. Kahel juhul katsetatakse kogumist ja säilitamist katseetapis.

Enamik liikmesriike rõhutab **koolituse asjakohasust** seoses tööturuga, pöörates erilist tähelepanu rohe- ja digipöördele, samas kui teised pakuvad laiemaid koolitusvõimalusi.

4. Tugiraamistik

Kuigi üldiselt täheldatakse isiklike õppekontode õiguste kasutamiseks kõlblike õppimisvõimaluste avaliku riikliku registri kättesaadavust, näib, et valideerimisvõimalused ei ole vaatlusalustesse isiklike õppekontode süsteemidesse hästi integreeritud. Muud komponendid hõlmavad karjäärinõustamist, ühtset riiklikku digiportaali ja tasustatud õppepuhkust, mis on olemas keskmisel tasemel, näidates võimalusi olukorra parandamiseks.

Enamik liikmesriike pakub **karjäärinõustamisvõimalusi** kõigile tööealistele täiskasvanutele, peamiselt kohalike tööturuasutuste kaudu või muude projektide raames. Mõnes neist on karjäärinõustamine tehtud osaks isiklike õppekontode süsteemist või kavatakse seda teha, samas kui teised kaaluvad seda võimalust. Mõned liikmesriigid seda võimalust veel ei paku.

Mis puudutab oskuste **valideerimist**, siis on valideerimisvõimalused laialdaselt kättesaadavad ainult kahes liikmesriigis. Teistes liikmesriikides on oskuste valideerimine võimalik teatavatel tingimustel või selle ulatus on üsna piiratud. Mõnes liikmesriigis aga kavatakse tulevikus valideerimisvõimalusi rakendada, eelkõige isiklike õppekontode süsteemi raames.

Isiklike õppekontode õiguste kasutamiseks kõlblike **õppimisvõimaluste avalik riiklik register** on enamikus liikmesriikides juba kättesaadav. Neljas liikmesriigis ei ole praegu ühtset avalikku riiklikku registrit, samas kui teised kavatses selle luua.

Koolitustoetuse integreerimine **ühtsesse riiklikku digiportaali** on enamikus liikmesriikides kättesaadav või osaliselt kättesaadav. Olemas on plaanid tulevaseks integreerimiseks, seda kas koos tulevase isiklike õppekontode süsteemiga või sellega seoses.

Kõigile töötavatele täiskasvanutele mõeldud **tasustatud õppepuhkust** või asendussissetulekut käsitlevad sätted on olemas neljas liikmesriigis. Neist kahes liikmesriigis on tööandjad koolituse või täiendõppe pakkumisega rahaliselt seotud, mis võib hõlmata töötaja töötasu säilitamist koolituse ajal. Viies liikmesriigis on tasustatud õppepuhkust või asendussissetulekut käsitlevad sätted olemas vaid osaliselt. Mõned liikmesriigid pakuvad lisavõimalusena või ainsa võimalusena tasustamata õppepuhkust. Kahes liikmesriigis ei ole õigust tasustatud kutseõppele või isegi tasustamata kutseõppele praegu õigusaktides sätestatud. Nendes liikmesriikides arutatakse praegu võimalust õppepuhkuse kehtestamiseks, ka isiklike õppekontode süsteemi osana.

5. Toetusmeetmed

Isiklike õppekontode süsteemiga peaksid kaasnema toetusmeetmed, et tagada selle võimalikult laialdane rakendamine. Ligikaudu pooled liikmesriigid viivad tavapäraselt ellu **teadlikkuse suurendamise kampaaniaid või sihtrühmadeni jõudmise tegevust** või kavatsevad seda teha. Mõned liikmesriigid ei vii teavitustegevust veel ellu või neil ei ole praegu sellega seoses konkreetseid plaane, peamiselt seetõttu, et nende süsteemid on kavandamiseta. Ainult kaks liikmesriiki on teatanud, et neil on hästi välja töötatud (keskmisel või kõrgel tasemel) teadlikkuse suurendamise ja sihtrühmadeni jõudmise tegevus, mis on seotud sellega, et neil on süsteemid juba olemas või et nad toetuvad olemasolevatele süsteemidele.

Juba olemasolevate süsteemide puhul kasutatakse suuremaid üritusi, nagu konverentsid, ja muid levikanaleid, sealhulgas televisioonis, trükimeedias, raadios, sotsiaalvõrgustikes ja/või ühistranspordis avaldatavaid reklaame. Lisaks üldsusele on tegevus suunatud peamiselt koolitusteenuste osutajatele ja tööandjatele ning edendamise tegelevad valitsus, koolitusteenuste osutajad või tööandjad ise. Ülejäänud liikmesriigid planeerivad teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ja tegevusi pärast süsteemi käivitamist ning need võivad hõlmata näiteks konverentse, õpikodasid ja muud liiki üritusi, teadlikkuse suurendamise materjale ning reklaamikampaaniaid massi- ja sotsiaalmeedias.

Sarnast mustrit võib täheldada **seire- ja hindamistegevuse** puhul, kus ligikaudu pooled liikmesriigid viivad tavapäraselt ellu seiretegevust või kavatsevad seda teha. Umbes viie liikmesriigi jaoks on seireks või isegi seireprotsesside kavandamiseks liiga vara. Ainult vähemusel on väljakujunenud seire- ja hindamissüsteem, mis hõlmab korrapärast aruandlust ja hindamist.

6. Rahastamine

Üldiselt ei ole isiklike õppekontode süsteemi rahastamise jätkusuutlikkus täielikult tagatud.

Enamikul juhtudel sõltub rahastamine praegu peamiselt ELi fondidest ja riiklikust kaasrahastamisest. Mõned liikmesriigid on oma süsteemi integreerinud avaliku ja erasektori allikate kombinatsioonil põhineva kaasrahastamise või uurivad seda võimalust, tunnistades selle tähtsust tulevikus.

Enamik liikmesriike ei ole kehtestanud ega planeerinud **jätkusuutliku rahastamise** mudelit ning näeb ette selle väljatöötamise kavandamisetapis või pärast katsetulemuste hindamist. Jätkusuutlikkuse tagamiseks kaaluvad mõned liikmesriigid juba teatavaid võimalusi, nagu **sotsiaalkindlustustulu teatava osa eraldamine süsteemi rahastamiseks, valdkondlikud fondid, koolituslaen, avaliku sektori rahastamine ja/või avaliku ja erasektori kaasrahastamine.** Lisasummade puhul kaalutakse tööandja ja/või üksikisiku poolset **kaasrahastamist.**

Tugiraamistiku jätkusuutlikkus on peamiselt seotud **ühtse riikliku digiportaali** haldamisega, mida tehakse asutusesiselt.

Peaaegu kõik liikmesriigid kasutavad isiklike õppekontode süsteemi kavandamiseks, katsetamiseks või käigushoidmiseks **ELi fonde või vahendeid** või hakkavad neid kasutama. ELi fonde kasutatakse peamiselt süsteemi katseprojekti rahastamiseks, koolituse pakkumiseks, portaali arendamiseks või süsteemi kavandamise toetamiseks. Mõned liikmesriigid kinnitavad, et nad kavatsevad jätkata ELi fondide kasutamist, kui need on tulevikus kättesaadavad.

7. Tulemuslik sihtrühmadeni jõudmine

Enamikus liikmesriikides ei olnud isiklike õppekontodega hõlmatuse määra või nende kasutamise määra võimalik kindlaks teha, kuna isiklike õppekontode süsteemi rakendamine alles algas või oli planeerimisetapis. Mõne liikmesriigi andmete põhjal võib siiski täheldada, et nende tööealiste täiskasvanute osakaal, kellel on juurdepääs õppimis- ja koolitusvõimalustele, erineb märkimisväärselt, kajastades ka isiklike õppekontode katseprojektile eraldatud vahendite kättesaadavuse piiratust.

C. KOKKUVÕTE

Isiklike õppekontosid käsitleva nõukogu soovitusel rakendamise mitmepoolse järelevalve ülevaade, millesse olid kaasatud ka liikmesriigid, kes praegu individuaalsete õppekontode süsteemi ei rakenda, näitas, et **isiklikud õppekontod ei ole mitte ainult uus rahastamisvahend, vaid pigem mehhanism täiskasvanuhariduse süsteemi kriitiliseks läbivaatamiseks ja reformimiseks**. Üldiselt on 14 vaatluselust liikmesriiki kindlalt pühendunud isiklike õppekontode süsteemi rakendamisele. Rakendavad liikmesriigid on näidanud, et neil on **isiklikest õppekontodest ja nende elementidest hea arusaam ning et nad on teadlikud valdkondadest, millega pikemas perspektiivis tegeleda**. Lisaks on ülevaatus soodustanud nende positiivset õppimisvaimu. On mitmeid positiivseid ühisjooni: näiteks on teatatud **sotsiaalpartnerite kaasamisest isiklike õppekontode süsteemide väljatöötamiseks**. Üldiselt näitab ülevaade, et edukas rakendamine ja **edasised edusammud nõuavad mitte ainult liikmesriikide aktiivset osalemist, vaid ka toetusesaajate ning keske ja kohaliku tasandi sidusrühmade suhtumise muutumist**, et isiklike õppekontode soovitusel abil saaks jõuliselt kiirendada täiskasvanuhariduse valdkonna reforme paljudes liikmesriikides.

1. lisa. Tööhõivekomitee poliitilise analüüsi töörühma 2024. aasta riigipõhised järeldused isiklike õppekontode kohta